

نخستین ساکنان تجربش

موقعیت:
روستای
تجربش

موضوع:
مهاجران و
طایفه‌ها

تجربش، از همان زمان شکل‌گیری میزبان مهاجران از شهرها و روستاهای اطراف بود. طالقانی‌ها یکی از نخستین طایفه‌هایی بودند که برای انجام کارهایی مثل کارگری، میوه‌چینی و کار در باغ‌های پرمحصول راهی تجربش شدند. با توجه به اینکه روستای تجربش برای سکونت در آن روزگار مناسب بود، این رفت‌وآمدها باعث ماندگاری آنها در تجربش شد.

بعد از طالقانی‌ها نوبت به اصفهانی‌ها، یزدی‌ها و نائینی‌ها می‌رسد. مهاجرت این اقوام هم به دلیل وجود چشمه‌ها و قنات‌های پرآب در روستاهای شمیران بود. اغلب مردها برای حفر چاه و قنات و مراقبت از آنها و از همه مهم‌تر کسب درآمد به تجربش می‌آمدند که این رفت‌وآمدها آنها را نیز ماندگار کرد. همچنین اردبیلی‌ها باعث رونق حجره‌ها و مغازه‌های داخل بازار تجربش شدند. اما برای تکمیل بحث جمعیت‌شناسی شمیران، باید به طایفه‌های شمیرانی اشاره کرد. در این باره عباس صالحی از معتمدان محله تجربش، می‌گوید: «نخستین طایفه ساکن در این محدوده محقق هستند که از ملاکان و زمین‌داران بودند. این خانواده دست به‌خبر بودند و بزرگان این طایفه زمین‌های زیادی را وقف کردند. فکری‌ها از دیگر طایفه‌های مهم تجربش بودند، بیشتر اهل سواد و علم و دنبال آموزش و پرورش بودند. طایفه صفری‌ها هم باغدار و ایبایی‌ها هم بیشتر باغدار و گله‌دار بودند. از پل رومی تا سر کوجه رضاییه املاک ایبایی‌ها و ظفری‌ها بود. صالحی‌ها از دیگر طایفه‌های ساکن در تجربش بودند که اغلب در حوزه امور دینی فعالیت داشتند. طایفه ملکی‌ها صنف نانوايي‌های تجربش را عهده‌دار بودند. امامی‌ها، حسابی‌ها، عابدی‌ها و فرزانی‌ها، شفیعی‌ها، معمار منفردها، ذاکری‌ها، رضانی‌ها، نادمی‌ها، جمشیدی‌ها، سمایی‌ها و صادقی‌ها هم از دیگر طایفه‌های تجربش هستند.»

صالحی درباره متولیان سابق امامزاده صالح(ع) می‌گوید: «قدیمی‌ترین متولیان از طایفه حاج حسینی بودند و بعدها این منصب را طایفه‌های امامی و صالحی عهده‌دار شدند. مرحوم «شیخ علی امامی» قدیمی‌ترین خادم و آخرین خادم امامزاده صالح(ع) تا چند سال پیش در قید حیات بود. او کلیددار امامزاده صالح(ع) و مردی متین و بسیار باخدا بود. مرحوم «حاج مصطفی صالحی» متولی دیگر امامزاده بود. حاج مصطفی قاری و روضه‌خوان امامزاده بود و راه پدرش، آشیخ علی را ادامه داده بود؛ راهی که بعدها پسرش، حاج رضا بهمدت ۵۰ سال ادامه داد.»

برق شناور شب‌های تجربش را روشن کرد

موضوع:
نخستین
موتور برق
تجربش

موقعیت:
تجربش
ساختمان
سلماس

فیلم‌ها به این سینما می‌آمدند. یادگار محمدعلی شناور برای تجربش باقی ماند تا نامش بین اهالی ماندگار شود. او نخستین کسی بود که برق دولتی و روشنائی را برای شمیران آورد و این روشنائی بین تجربش‌ها به برق شناور معروف شد. صالحی در ادامه می‌گوید: «حاجی شناور در شوروی نحوه تولید برق برای خانه‌ها را آموزش دیده بود؛ برای همین موتور برق را به شمیران آورد. خانواده‌هایی که در ساختمان ۵ طبقه سلماس زندگی می‌کردند از اینکه برق داشتند خوشحال بودند. حاجی هم بعدها این کنتور را توسعه داد. کم‌کم اکثر خانه‌های شمیرانی‌ها برق دار شد. هر خانه با بیشتر از یک لامپ یا شاید ۲ لامپ روشن نمی‌شد. یخچال هم فقط در خانه اعیان‌ها بود؛ برای همین برق به همه می‌رسید.»

قنات‌هایی که شمیران را سیراب می‌کردند

می‌گوید: مظهر قنات پاپاریان درست جایی بود که امروز به نام داروخانه دکتر رسولی می‌شناسیم. قنات پرآب پاپاریان، گردشگرانی را که به شمیران می‌آمدند به سوی خود جلب می‌کرد. مسیر قنات پاپاریان در ادامه به سمت خیابان شریعتی می‌رفت. این قنات که حالا دیگر از آن فقط نامی باقی مانده، یکی از قنات‌های معروف و مهم شمیران برای آبیاری باغ‌ها و مزارع بود. قنات «دولو» از بیمارستان شهدای تجربش می‌گذرد، اما اطلاع دقیقی از مادر چاه آن موجود نیست؛ احتمالاً مادر چاه این قنات در شمال بیمارستان شهدای تجربش قرار دارد. قنات «عسگر مصدق» مادر چاه این قنات ۴۵ متر عمق دارد. مظهر این قنات در غرب میدان تجربش، در خیابان مقصودبیک بود که سال‌ها پیش خشک شد. مادر چاه «قنات فیروزه» به عمق ۴۰ متر در سفارت افریقای جنوبی در غرب میدان تجربش واقع است. این قنات در حال حاضر، متروکه و خشک است. قنات «کهریز تکیه» هم در ضلع شمالی میدان تجربش، در خیابان فنا خسرو، تقاطع سه راه دریند قرار دارد. مظهر این قنات در مسجد اعظم تجربش نمایان می‌شد؛ البته آب آن به دلیل نشت فاضلاب خانه‌هایی که در مسیر آن قرار دارند، قابل استفاده نیست. قنات «مقصودبیک» نیز که قدیمی‌ها آن را باعث آبادانی شمیران می‌دانند از کوه‌های توجال و سعدآباد به سمت تجربش سرازیر می‌شد و مناطق سر راه خود را سیراب می‌کرد.

موضوع:
قنات‌های
تجربش

موقعیت:
سرپل تجربش،
خیابان مقصودبیک،
امامزاده صالح(ع) و
خیابان دریند

قنات‌ها بخش وسیعی از منابع آبی شمیرانات و مرکز آن، روستای تجربش را تأمین می‌کردند؛ قنات‌هایی که برخی از آنها هنوز زنده و پرآب هستند؛ از جمله قنات امامزاده صالح(ع) که مظهر آن در صحن امامزاده است. سیدمهدی اعرابی، شمیران پژوه، در این باره می‌گوید: «در شهر تهران یا همان دامنه جنوبی البرز قنات‌های بسیاری وجود داشت که از این میان ۱۱۰ رشته آن سهم شمیران بود. در واقع این قنات‌ها مظهر آب‌های تهران هستند که بیشتر آنها در شمال شهر قرار دارند. از طرفی شمیرانی‌ها آب را نمی‌فروختند؛ چون بر اساس باورهای مذهبی آب را مهریه حضرت زهرا(س) می‌دانستند که فروختنی نیست. آنها فقط حق مجرای آب را می‌فروختند یا اجاره می‌دادند.»

از قنات‌های معروف محله تجربش قنات «سرپل» بود که امروز از آن نشانی باقی نمانده است. سیل سال ۱۳۶۶ قنات سرپل تجربش را از بین برد. در ابتدای خیابان فنا خسرو که اهالی قدیمی آن را به نام خیابان ثبت می‌شناسند، قنات سرپل تجربش جاری بود و به سمت رودخانه مقصودبیک می‌رفت. آب قنات بسیار گوارا و خنک بود. کنار آن لیوانی از جنس آهن سفید با زنجیر گذاشته بودند تا رهگذران آبی بنوشند. آب قنات نیز زمین‌های زراعی، کشاورزی و باغ‌ها را سیراب می‌کرد.

قنات «پاپاریان» ابتدای خیابان قرار داشت. عباس صالحی از قدیمی‌های شمیران

قنات امامزاده صالح

مسیر قنات‌های تجربش